

وزیرمختار وقت امریکا در تهران:

انگلیسی ها ۵ هزار دلار برای سربازان قزاق حاضر در کودتا پرداخت کردند

رضاخان و مرتضی یزدانی به هنگام آموزش نظامی قزاق های تحت امر خود

«نظر به اعتمادی که به حسن کفایت و خدمتگزاری جناب میرزا سیدضیاءالدین داریم، معزی الیه را به مقام ریاست وزرا برقرار و منصوب فرموده و اختیارات تامه برای انجام وظایف ریاست وزرایی به معزی الیه مرحمت فرمودیم.»

کالدول تصمیم شاه را این گونه تشریح می کند: «شاه، سیدضیاء را با اختیارات تام به ریاست وزرا منصوب کرد و او در حال تشکیل کابینه است. حکومت نظامی شدیدی بر شهر حکمفرما گردیده و هیچ کدام از روزنامه ها اجازه انتشار ندارند. ارتباط تلگرافی در سراسر ایران ممنوع است و از هر گونه اجتماع عمومی حتی در خانه ها، جلوگیری به عمل می آید. درخواست بسیاری از مردم که خواهان بست نشستن در سفارت امریکا بودند، رد شد؛ روی هم رفته ۱۰۰ نفر دستگیر شده اند. در میان آنان چهار نفر از رئیس الوزراهای پیشین، شماری دیگر از مقامات دولتی و ثروتمندان شهر نیز به چشم می خورند. توده مردم از این اوضاع به خشم آمده و مدعی هستند تمام این قضایا، یک کودتای انگلیسی است. سفارت بریتانیا تمام

هیچ مقاومتی، پایتخت را به تصرف خود درآوردند. آنها به غیر از رئیس الوزرا مابقی اعضای کابینه را فوراً دستگیر کردند. همچنین مقامات بلندپایه پیشین، ثروتمندان ایرانی، مشروطه خواهان و ناسیونالیست ها نیز در امان نماندند. به تعویق افتادن حقوق قزاق ها علت این اقدام قلمداد شده است. رئیس الوزرا دست به دامان انگلیسی ها شده و به سفارت بریتانیا پناه برد. بریتانیا منکر هرگونه دخالت در این قضایا شده، اما کاملاً روشن است که اوضاع فعلی بر وفق مراد آنها است و شواهد حاکی از آن است که نیروی نظامی آنها این حرکت را تقویت می کند. سیدضیاءالدین، سردبیر روزنامه رعد و از تحت الحمایگان بریتانیا، رهبری این جریان را بر عهده دارد. وی در زمان وثوق الدوله، در مقام مشاور محرمانه رئیس الوزرا خدمت می کرد. مردم ایران تقریباً مطمئن شده اند که تمام این قضایا یک نقشه و توطئه انگلیسی است. [با این حال] نظم و آرامش بر شهر حکمفرما است.» احمد شاه در ۲۳ فوریه ۱۹۲۱ سیدضیاء را به سمت ریاست وزرا منصوب می کند:

امروز رابطه خاص (Special Relationship) اصطلاحی رایج در ادبیات بین الملل و ناظر به روابط گرم و بسیار نزدیک اقتصادی، سیاسی، دیپلماتیک و نظامی بریتانیا و امریکا است؛ اما این روابط بعد از جنگ جهانی دوم به شرایط فعلی رسید و این عبارت، اولین بار در سال ۱۹۴۶ توسط چرچیل نخست وزیر وقت انگلستان رایج گردید و پیش از جنگ جهانی دوم، این روابط در مدار متفاوتی بود که اگرچه خصمانه نبود، اما رنگ رقابت در آن بیشتر بود.

از این رو گزارش های موجود از جان لورنس کالدول، وزیرمختار وقت امریکا در تهران، از حوادث روز کودتا یک روایت دست اول و چشمگیر است که با اتکا بر اسناد در دسترس قرار گرفته وزارت خارجه امریکا توسط دکتر محمد قلی مجد پیدا شده و در کتاب «از قاجار به پهلوی» آمده است.

کالدول اولین گزارش خود را از کودتا در ۲۲ فوریه ۱۹۲۱، ساعت ۱۰ صبح مخابره می کند: «نزدیک به ۱۰۰۰ قزاق ایرانی روز گذشته از قزوین به سمت تهران حرکت کردند و بدون روبه رو شدن با